

Naj živi Oktobrska socialistična revolucija

Obnovljena izdaja - Leto XV. - šte. 39 (639) - Trst - 8. novembra 1963 30 lir

Spediz. in abb. post. - Gruppo 1

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
VIA GEPPI 9
TRISTE 312

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Pismo tovarišem

Dragi tovariši!

Leto 1963 je bilo leto povečane politične napetosti v Italiji, leto velikih bojov milijonov delavcev in državljanov. V tem letu se je posebno jasno izkazala volja po spremembi položaja v državi.

Volitve 28. aprila so prinesle veliko zmago naši Partiji. 28. april nam ni dal samo en milijon novih glasov, 166 poslancev in 85 senatorjev. Volilna zmaga je dokazala življenjskost naše Partije, njeno učinkovitost požrtvornost in dolga je vsakogar izmed nas ter pravilnost naše politike.

Volitve so povedale, da je naša sila velika, da množice odobravajo našo politiko v veliko večji meri kot so mislili naši nasprotniki in morda več kakor so mislili mnogi izmed nas.

Sedaj je treba iti naprej. To je mogoče in nujno. Potrebno je, da imamo številčno močnejšo Partijo, kjer je še ni, da jo razširimo tudi v vseh vaseh.

Naša Partija se bori za mir, za odvrnitev atomske nevarnosti ter zahteva naj bo Italija nevtralna, da se reši.

Dragi tovariši,

vabimo te, da se še enkrat spomniš, da je odgovornost Partije odgovornost slehernega tovariša; vabimo te, da ne čakaš na obnovev članske izkaznice in na obnovev simbolične povezave s Partijo, marveč da živiš s sekcijo, v kateri si včlanjen. Napravi, kar je v tvoji moči, da bodo vstopili v Partijo novi tovariši, tvoji znanci in predvsem tvoji družinski člani, ako še niso člani. Govori z mladimi ljudmi, s simpatizerji, ki naj v letu 1964 postanejo tvoji tovariši.

Vabimo te, da še enkrat odgovoriš na apel Partije. Čakamo te v sekciji. Pridi in daj svoj doprinos pri včlanjevanju in proselitizmu, ki mora biti naša skupna naloga.

PALMIRO TOGLIATTI

46 let

Minilo je 46 dolgih in dogodkov polnih let od dneva, ko so iz malih topov križarke «Aurora» streljali na Zimski dvorec. Tega datuma se z navdušenjem in ginjenostjo spominjajo narodi vsega sveta.

Do tistega 7. novembra je obstajala samo ena fronta. To so bili delavci v deželah pod kapitalističnim gospostvom, ki so se borili proti buržoaziji. Socializem je obstajal le v teoriji, v aspiracijah, v idealih. Kapitulacija socialdemokracije pred imperialistično vojno je potopila mnogo upov in iluzij. Ruska revolucija je razbila verige kapitalističnega suženjstva, spremenila socializem iz teorije v akcijo, v izkušnje, v stvarnost.

Odprla se je epoha socializma v prostrani deželi, kakršna je Sovjetska zveza, znanilka svetovnega socialističnega sistema, ki danes obstaja že na velikem delu sveta in zajema že eno tretjino prebivalcev zemlje. Postala je impulz ter odločilen činitelj razvoja velikega narodno osvobodilnega gibanja, ki je premagalo do tedaj vsemogočni imperializem.

Poglejmo naokrog in videli bomo, da se je položaj temeljito spremenil v korist socializma. Številni narodi zmagovito gradijo socializem in komunizem. Močan delavski razred, številčno učvrščen, politično in sindikalno organiziran ter zrel se pogumno bori proti kapitalizmu. Narodi, ki so do včeraj bili podjarmljeni od imperializma, so se osvobodili in danes iščejo svojo pot za dosego politične in ekonomske neodvisnosti, medtem ko se še zatirani narodi z orožjem borijo za to, da bi napravili konec stoletnemu režimu suženjstva. Tem močnim silam marksizem-leninizem kaže pot k dokončni zmagi.

Težave? Teh seveda ne manjka. Še vedno obstajajo ostanki fašizma. Prav tako obstajata odpor in napadalnost velikih monopolov in imperializma, ki se predstavlja v novih oblikah. Kljub temu pa preteklost ostaja preteklost, področje socializma pa se širi ter čvrsti.

Težave v socialističnem sve-

tu? Tudi te obstajajo. To so težave ekonomskega, političnega in tudi ideološkega značaja. Toda novi svet ima na razpolago vse, kar je potrebno za premostitev teh težav.

Po zaslugi Oktobrske revolucije, po zaslugi dežele, v kateri se je ta revolucija izvršila, po zaslugi Partije, ki je to revolucijo vodila ter po zaslugi mož, ki so jo pod vodstvom velikega Lenina organizirali, živimo danes v epohi zmag in razvoja socializma; v epohi, ko se je mogoče izogniti vojni, preiti v socializem brez državljanske vojne ter gledati vedro in z zaupanjem v bodočnost.

Tudi za nas, ki smo člani Komunistične partije Italije je pot, ki smo jo prehodili že dolga, a gotova. In v nas je še živo navdušenje nad zmago 28. aprila.

Pred 42 leti nas je bila le mala skupinica, danes pa je v
VITTORIO VIDALI
(Nadaljevanje na 4. strani)

V Generalni skupščini OZN

Podpora nenapadalnemu paktu

Iz govora jugoslovanskega delegata Popovića

Potem, ko je bila sprejeta resolucija, ki zahteva nadaljevanje pogajanj in ki hkrati poziva vse države, naj se pridružijo moskovskemu sporazumu, je politični odbor Generalne skupščine nadaljeval debato o razorožitvi.

Govoril je tudi šef jugoslovanske delegacije Vladimir Popović. Poudaril je, da je problem miru in vojne temeljni problem sodobnih mednarodnih odnosov. «Tega problema — je dejal šef jugoslovanske delegacije — se moramo lotiti v luči dejstva, da je atomska revolucija vsilila mednarodni skupnosti, naj izbira med uničenjem človeštva in človeške civilizacije in med zavestno mednarodno akcijo za ohranitev miru in zagotovitev napredka na svetu, v luči dejstva, da razvoj orožja za množično uničenje imperativno zahteva, da je treba uresničiti eno izmed osnovnih določb listine OZN, to je,

Za mir v svetu za emancipacijo delavcev za svobodo narodov!

Proslave 46. obletnice Oktobrske revolucije

8. novembra ob 20. uri:

V Prosvetnem domu na Opčinah
govori senator Vittorio Vidali

V dvorani prosvetnega društva v Dolini
govorita Paolo Sema in Dušan Lovriha

V prostorih sekcije KPI v Škednju
govori poslanka Marija Bernetič

V prostorih sekcije KPI v Barkovljah
govori Franc Gombač

9. novembra ob 20. uri:

V društvu "Pečar" v Kolonji
govori Arturo Calabria

V prosvetni dvorani v Ricmanjih
govorita senator Vittorio Vidali in Dušan Lovriha

V Ljudskem domu v Trebčah
govorita Lucjan Padovan in Paolo Sema

10. novembra ob 16. uri:

V Ljudskem domu v Trstu
(ul. Capitollna 3)

Osrednji praznik včlanjevanja v KPI

(vstop s člansko izkaznico)

V Križu bo praznik včlanjevanja združen s proslavo Oktobrske revolucije dne 16. novembra.

da se vojno in grožnjo postavi izven zakona.

Nenehno rastejo in se krepijo pristaši in sile, ki se aktivno in konstruktivno bojujejo za mir in za sporazumevanje, za politiko miroljubne koeksistence, in ki v takšni politiki vidijo edino alternativo uničujoči vojni. Ta politika je že dala plodove; moskovskemu sporazumu o delni prepovedi jedrskih poskusov in neposredni telepriaterski zvezi med Moskvo in Washingtonom se je pridružila tudi izjava vlad treh jedrskih sil o prepovedi izstreljevanja in zadrževanja jedrskega orožja v vesolju, kar smo vsi pozdravili. To je vsekakor dodatni hrabrilni korak v vzpostavitvi večjega zaupanja in h krepitevi upanja narodov v boljšo prihodnost.

Imamo za bistveno in prepričan sem, da smo glede tega istega mnenja z večino delegacij, da ni

kakor ne bi smeli izgubljeni časa, marveč je treba izkoristiti vse možnosti, da bi razširili in poglobili začetni proces reševanja problemov s pogajanj. Menimo, da je treba sedanje ugodne možnosti povsem izkoristiti za reševanje vseh mednarodnih problemov, ki so zreli za to.

Pomembni govori Kennedyja, Gromika in lorda Homea, ki smo jih poslušali z velikim zanimanjem, so ustvarili ugodno vzdušje. Razlog so za prepričanje, da je v prihodnjih nekaj mesecih mogoče pričakovati bistvene rezultate. Zato upamo, da bo mogoče sklicati sestanek odbora za razorožitev na najvišji ravni v prvi polovici leta 1964, kot je to predlagala Sovjetska zveza.

Prav tako imamo za pomembno izrečeno pripravljenost ZSSR, da pristane na to, da ostanejo omejeni kontingenti medcelinskih protiraketnih in protiletalskih raket na voljo ZSSR in ZDA do konca tretje faze, to je do zaključka ce-

(Nadaljevanje na 4. strani)

V znamenju sodelovanja med KPI in ZKJ

Obiski partijskih delegacij v Jugoslaviji

Pretekli teden je bila na obisku v Sloveniji delegacija Deželnega komiteja KPI za Beneško. Delegacijo je vodil deželni sekretar Marangoni Spartaco, ostali člani pa so bili sekretarji federacij iz Benetk, Trevisa, Padove, Roviga in še nekateri drugi. V času svojega bivanja v Sloveniji so si italijanski tovariši, ki so bili gosti ljubljanskega Okrajnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, ogledali razne kraje, tovarne, zadrage ter visoko šolo za politične vede v Ljubljani. Italijanski tovariši so obiskali tudi muzej revolucije v Ljubljani, pred spomenik žrtvam fašizma na Urhu pa so položili venec. V razgovorih, ki so jih imeli s člani Okrajnega komiteja v Ljubljani so obravnavali razna vprašanja v zvezi s programiranjem in planiranjem, komunalnim sistemom, delavskim in družbenim samoupravljanjem ter o vlogi, ki jo imajo komunisti v jugoslovanskem družbenem sistemu. Delegacija je pozitivno ocenila ekonomske in družbene rezultate, s katerimi se je seznanila ter izrazila svoje zadovoljstvo nad tem, da je lahko bolje spoznala kako je organizirano gospodarsko, upravno in politično delo v sistemu delavskega samoupravljanja.

V Jugoslaviji je bila tudi gospodarska komisija osrednjega vodstva KPI, katero je vodil tov. Eugenio Peggio, načelnik odseka za gospodarske probleme pri osrednjem vodstvu KPI v Rimu. Delegacija je imela vrsto razgovorov s predstavniki CK Zveze komunistov Jugoslavije, s predstavniki jugoslovanske vlade in z različnimi visokimi funkcionarji, ki se ukvarjajo z ekonomskimi problemi. Razgovori so se v glavnem sukali okrog vprašanj planiranja in programiranja. Delegacija je obiskala razne kraje v Srbiji ter v Bosni in Hercegovini.

Prav v teh dneh pa je bila na obisku v koprskem okraju delegacija federalnega komiteja KPI iz Vidma. Ta je imela razgovore s predstavniki okrajnega komiteja ZKS v Kopru, obiskala pa je tudi Novo Gorico.

Prekrat v Vietnamu

Diem je padel

Diemovih pustolovčin v Vietnamu je konec. Dva dni bojev, ki jih je organiziral «revolucionarni odbor» sta bila dovolj za strmoglavljenje režima, ki je bil postavljen ker je prijal interesom imperialistov in ki je, dokler je služil njihovim interesom, bil deležen vsestranske in nesebične pomoči Američanov. Imenovana je bila nova, vojaška vlada.

Prvi ukrep te vlade je bila proglasitev izrednega stanja in policijske ure. Narodna skupščina je bila razpuščena. Vendar pa je nova oblast odredila tudi izpust okrog 150 in-

tektualcev in študentov, ki jih je Diemov režim spravil zadnji čas v ječe. Prav tako so bili izpuščeni tudi številni pristaši budistov, ki so bili zaprti in bonci, ki so se bili pred časom zatekli v ameriško veleposlaništvo v glavnem mestu Sajgonu, so se vrnili v svoje samostane.

Po poročilih tujih časopisnih agencij, naj bi bila policija odkrila tudi številne skrite zapore, v katerih so bili zaklenjeni nedolžni ljudje.

Da pa je položaj izredno zapleten in da si ni mogoče ustvarjati niti približno jasne slike o njem zadostuje že to, da v novi vladi sodeluje tudi podpredsednik bivše Diemove vlade skupno z drugimi funkcionarji ter osebnimi svetovavci Diema.

Diem pa je bil umorjen, njegov brat, ki je bil dejanski neomejeni gospodar Vietnama, pa je zaprosil za politično zatočišče v nekem ameriškem konzulatu.

Značilno je dejstvo, da je ameriški državni tajnik Dean Rusk obžaloval smrt Diema in izrekel priznanje za njegovo preteklo dejavnost.

Posledice jedrskih razstrelitev

Z radioaktivnim žarčenjem zastrupljena hrana v ZDA

Stroncij 90 škoduje organizmu in povzroča defekte tudi na potomstvu

Med zalogami hrane so v Združenih državah Amerike odkrili z radioaktivnim žarčenjem zastrupljeno hrano. Strokovnjaki izjavljajo, da se je hrana zastrupila zaradi atomskih eksplozij, ki so jih izvedli v ZDA. Nevarnost izvira od stroncija 90, cezija 137 in joda 131. Zadnji radioaktivni element izgine že po dveh mesecih. Učenjaki pa trdijo, da bi se v primeru obnavljanja jedrskih poskusov ta nevarnost spet pojavila.

Stroncij 90 se nabira v kosteh, kjer se zadržuje več let, v organizmu pa lahko povzroči levkemijo. Švedski strokovnjaki so pred kratkim odkrili, da lahko stroncij 90 povzroči tudi genetske poškodbe. Laboratorijske živali, ki so jim dajali stroncij 90, so imele na primer iznakažene potomce. Cezij 137 škoduje vsemu organizmu, defekte pa povzroča tudi na potomstvu.

Ameriški gospodarstveniki so uvedli poseben postopek čiščenja mleka, zastrupljenega z radioaktivnimi drobcami. Sveže mleko je namreč vsebovalo 80% vsega stroncija, ki so ga lani prejeli s hrano Američani. Strokovnjaki menijo, da bi morali postopek čiščenja čim bolj razširiti. Prvo meritve radioaktivne zastrupitve v Ameriki je izvedla zasebna organizacija, Združenje potrošnikov v St. Vernonu v državi New York s pomočjo federalne zdravstvene službe. Merili so v pr-

Novo formulacije kolonializma

Oblike odvisnosti kolonij od imperialističnih držav - Portugalci zatrjujejo, da ne gre za kolonijo Angolo marveč, da je ta njihova čezmorska provinca - Južnoafriški „kralji diamantov“ so dejansko neomejeni gospodarji črnih plemen

Ni več preprosto jasno razlikovati med odvisnimi in neodvisnimi ozemlji. Neokolonializem je našel nove formulacije in oblike odvisnosti kolonij od imperialističnih držav: obotavljali bi se preden bi rekli, da je na primer «Islamska republika Mavretanija» bolj neodvisna kot otoki Tonga, ki še vedno veljajo za «področje pod britansko zaščito». Črnsko prebivalstvo Južnoafriške republike na primer, ki ga zdaj preseljujejo v rezervate je s formalne plati sestavni del države, ki se je osvobodila kolonializma, toda mar je črnsko prebivalstvo zaradi tega kaj bolj svobodno? Pa tudi primer Portoriko «commonwealth» v odvisnosti od Združenih držav Amerike.

Pri površini 148,5 milijona kvadratnih kilometrov, ki je na voljo sedanjemu človeštvu, je približno 7,4 milijona kvadratnih kilometrov (nekako štiri odstotke površine) še vedno pod kolonialistično oblastjo. V teh 7,4 milijona kvadratnih kilometrov je seve všteti okoli 2,2 milijona površine na Grenlandiji; nihče bi ne mogel trditi, da so Danci izoblikovali kolonialni režim na po-

vršini 342.000 kvadratnih kilometrov ob robu večnega ledu, kjer živi le nekaj 23.000 Eskimov. Če torej odštejemo arktična in antarktična področja, nam preostane nekaj nad pet milijonov kvadratnih kilometrov zemeljske površine, na kateri še veljajo kolonialistične razmere. Medtem ko svetovno prebivalstvo presega tri milijarde, živi v izrazito kolonialističnih razmerah kakih 26 milijonov ljudi!

6% Afričanov je še vedno pod kolonialističnim varuštvom

Kolonializem je zelo neenakomerno porazdelil svoja težišča po površini zemeljske oble: medtem ko v Evropi in v Severni Ameriki sploh ni več teh razmer, ki jih je čas in razvoj že zdavnaj prehitel, 14,14 odstotkov afriške površine in približno 6 odstotkov afriškega prebivalstva še vedno pod kolonialističnim varuštvom! Površina 4,3 milijona kvadratnih kilometrov izmed omenjenih petih milijonov je na afriški celini, v Aziji pa je le še 300.000 kvadratnih kilometrov z več kot 3 milijoni prebivalcev, pri katerih je mogoče govoriti o kolonialističnem statusu. Preostanek najdemo v Južni in v Srednji Ameriki (okoli 400.000 kvadratnih kilometrov površine in skoraj tri milijone ljudi) in na raztresenih otokih (vključno z Oceanijo) s 4,2 milijona prebivalci, ki živijo v kolonialnih razmerah.

Površinsko največja kolonija je sedaj Angola. Portugalci zatrjujejo, da ne gre za kolonijo, marveč za njihovo čezmorsko provinco, toda — kakor smo že zapisali — takšna besedna igra je dokaj sporna reč, v primeru Angole celo sporna, kajti portugalsko državljanstvo uživa samo 30.000 med skupno 3,4 milijona domačini, vse druge imajo kolonialni gospodarji v praktično suženjski odvisnosti, saj jih lahko tudi s silo pošljejo na delo po svoji izbiri in odločitvi.

Mozambik - „peta provinca Južnoafriške republike“

Številčno najmočnejša kolonija našega časa je Mozambik, prav tako portugalska kolonialna posest v Afriki, ki meri 780.000 kvadratnih kilometrov. O tej koloniji so znani tudi natančni podatki o let-

nem povprečju črncev, ki jih pošljejo na suženjsko delo: 80.000.

Jugozahodna Afrika je površinsko večja od Mozambika. Tudi tem odvisnem ozemlju s približno 900.000 kvadratnih kilometrov površine, na kateri živi kakih 600.000 ljudi, zatrjujejo kolonialisti, da gre za «peto provinco Južnoafriške republike». Toda pravne in dejanske razmere pričajo o nasprotnem: nedanja nemška kolonija je prislila leta 1920 pod mandatno upravo kratke «Južnoafriške unije», ki je bila tudi sama odvisna od britanske krone. Po sporu z Veliko Britanijo so južnoafriški rasisti na vsem lepem zahtevali to ozemlje zase. Razlogov jim ni manjkalo: kolonija izvozi vsako leto povprečno 2,7 milijona ovčjih kožuhov karakulske pasme, v bližnji preteklosti so ponovno odprli rudnike diamantov in bakra. Člani plemena Ovamba — okoli 6.000 brezpravnih ljudi — morajo v rudnikih Tsumeb garati za kralje diamantov in bakra v Johannesburgu, plemo Herero, ki velja za prvotno prebivalstvo dežele (če izvzamemo Bušmane), je že popolnoma izumrlo.

Zaradi podobne usode so v skrbnih knezi in politični voditelji na daljnih treh odvisnih ozemljih Bečuana, Basuto in Svazi — vsa tri imena imajo pridevek «land» (dežela). Skupno merijo 800.000 kvadratnih kilometrov, na tej zemlji živi 1,1 milijona ljudi. Res je, da tudi ta ozemlja zahtevajo narodno osvoboditev, se jim pa za zdaj z britansko varuštvo manjše zlo vključitev v rasistično Južno Afriko. (Voditelji marliivega plemena Basuto so že nekoč — leta 1868 — rale sprejeli britansko nadoblast kot pa jarem južnoafriških Buov)

Neokolonialne metode na ameriški celini

Naslednje središče tradicionalnega kolonializma je nekdanja Centralna afriška federacija, iz katere je že izstopila Njasa kot samostojna država (Njasa se bo predvidoma skupaj s Kenjo in Zanzibarom ki sta tik pred osvoboditvijo izpod kolonialnega jarma, in z Ugando združila v Vzhodnoafriško federacijo). Severna in tudi Južna Rodozija so formalno še kolonialna področja, toda premier Whiteheadova vlada v južnorodezijskem glavnem mestu praktično kot popoln gospodar in si, kot vse kaže, prizadeva da bi prišlo do federacije Južnoafriško republiko.

Primerne federacijske rešitve išče tudi Gambia, ki je tik pred osvoboditvijo in ki bo po svez rjetnosti postala sestavni del Senegalske republike. Zadnja država, ki se bo v kratkem osvobodila kolonialnega jarma, je britanska posest na Severnem Bornemu, ki se bo — kot želi tamkajšnji sultan — priključila Maleziji.

Razen že omenjenih kolonialnih ozemelj je v Afriki še nekaj manjših enklav, področij, ki jih obdajajo tuje državno ozemlje in kjer evropske države upravljajo in odločajo brez omejitev: Gambia z 28.000 prebivalci, Portugalska Gvineja (okoli 600.000), Španski Marok (skoraj 100.000), Španska Gvineja (približno 200.000), Francoska Somalija s približno 70.000 prebivalci ter la vrsta otokov, kot so Mauritius, Réunion, Seychelli, Komori idr.

Kolonialna posest na azijski celini — če ne upoštevamo zgolj formalno neodvisne arabske federacije držav okoli Adena in Hadramauta s približno 700.000 prebivalci — je v glavnem omejena na Hongkong in Macao, odkar je postal Singapur del Malezijske federacije.

Na latinsko-ameriškem ozemlju je (Nadaljevanje na 4. strani)

RDEČI TRG V MOSKVI OB PRILIKI PROSLAV OKTOBR-SKE REVOLUCIJE

IGO GRUDEN pesnik nabrežinskih kamnarjev in kriških ribičev

Iz sestavka, ki ga je pred več leti napisal tovariš Justo Košuta

29. novembra bo poteklo 15 let od dneva, ko je umrl naš nabrežinski rojak, pesnik Igo Gruden. Umrl je sredi dela, star šele 55 let. Čeravno je večji del svojih let preživel daleč stran od svoje ljubljene Primorske, je vendar v duhu ostal vedno doma, med nabrežinskimi kamnarji in kriškimi ribiči. To je jasno izpovedal tudi v svojih pesmih.

Pred nekaj leti je naš tovariš Justo Košuta, ki je za časa fašizma doživljal kalvarijo, ki je bila zelo podobna kalvariji svojega nabrežinskega prijatelja, napisal o Igu Grudnu sestavek

IGO GRUDEN

iz katerega povzemamo naslednje:

Primorski pesnik Igo Gruden je bil tesno povezan s svojim ljudstvom. To je izprijal v svojih pesmih in v življenju. V borbi proti fašizmu je bil prisiljen zapustiti rodno zemljo ter se zateči čez mejo, v Jugoslavijo, in pozneje je moral izkusiti vso grenkobo fašističnih taborišč. Doživljal je vso kalvarijo slovenskega naroda, a posebno je občutil tragedijo slovenskega obmorskega ljudstva, čemur je dal duška tudi v svojih pesmih, za kar ga po pravici imenujemo pesnika obmorskega Krasa.

Spominjam se Iga Grudna, nosim ga v spominu, veselega, družabnega dovtipnega, polnega zdravja in humorja. V tem, kakor v ljubezni do rodne grude obalnega Krasa spominja Gruden na Alberta Sirka, slikarskega umetnika iz Križa. Tudi v značaju sta si bila dokaj sorodna. Bila sta vselej optimistično razpoložena, iskrena in prisrčna, zato tudi v družbi resnično zaželeni. In nehoti, ako gledam Sirkovo sliko, se spominjam tudi na Grudna, in ako berem Grudnovo pesem, se spominjam na Sirka. Bila sta sinova naše sončne obale, dva človeka iz ljudstva, ki sta živo občutila utrip okolja in časa.

Bogat in močan je bil Igo Gruden v svojih pesmih. Njegovi verzi so izklesani beseda

je lepa, čustva so globoka. Že v svojih zbirkah «Primorske pesmi» in «Narciz» je zgostil trpljenje primorskega ljudstva v borbi za svobodo in lepše življenje, v katerega je vneto vveroval. Že tedaj je postavil pred nas živa bitja v vsej svoji borbi za življenje, v njegovih željah in hrepenenjih. Njegove pesmi so kakor zlati sončni žarki, ki žehitijo sredi polnega poletja, poljubljajoč se z morskimi valovi, ki butajo v razbeljene školje obale od Trsta do Devin, pod Nabrežino in Križem.

Grudnove pesmi so po večini posvečene delovnemu človeku, nabrežinskim kamnolomcem in kriškimi ribičem, kmetovavcem in vinogradnikom, delavcem v tržaški luki:

O kamnolomci iz Nabrežine, / kraški ruvarji vi iz Šempolaja, / prašni kamnarji iz Svetega Križa, / vsi iz Slivnega, Mavhinj, Sosljana...

Tesno povezan s svojim ljudstvom je bil Gruden včasih morda nekoliko preozek v človečanskem pojmovanju, a v bistvu vselej zdrav in pozitiven, kar posebno izprijuje v nekaterih svojih pesmih. V eni izmed teh, n.pr. pravi:

Mi smo minerji — zarili smo v rove / gnev in obup in vse misli gorjupe; / vse svoje sanje in nade in upe / skrili pred soncem smo v črne domove... / Hčerke — minerke, minerje — sinove / vzeli s seboj smo, da rijejo z nami, / in kar od nas jih še pride za nami, / matere skrile v minerske so rove, / da zarodijo — kot gade — jih v jami, / da nadodijo jih v gnevu s solzami — / hčerke — minerke, minerje — sinove... in dalje:

Svet se zaziblje, ves hkrati zamaje, / vse z dinamitom poženemo v zrak. / Ko se razvleče poslednji oblak, / zadnji v daljavi poleže se jek; / ne več minerji / zidarji svobodni bomo gradili / na zelji tej rodni / v soncu svobode / nov ustvarili vek...

Vse Grudnove pesmi izražajo obenem iskanje človeka. V svoji veri v človeka najde tudi v sovražniku človeka. «Tuji vojak», pravi, ima «mil obraz, svetle v njem oči, zaskrbljen izraz. Zato je ta tuji vojak človek, kakor smo mi vsi, le da ne sme ogražati nikogar, da je res le človek. In končno je Gruden svojo zelo pesniško ljubezen posplošil v zdravo človečansko miselnost, ko v pesmi «moj oče» jasno izpoveduje:

Moj oče, ki učil si me ljubiti / ta leni svet v dobroti in gnilobi. / krivico še najtežje opustiti.

in dalje:
Ponosno čelo, kakor okamenelo / v sovraštvo se odpornem ni stemnilo / ne v srdu maščevalnem ni vzplamtelo. / Če moje, oče, se je zdaj zmračilo, / ni to sovraštvo, le odpor je v boli. / kdor je spoznal ljubezni tvoje silo, / v človeka vere ne zgubi nikoli!

TOVARIS LENIN MED RUSKIMI DELAVCI V DNEH OKTOBRSE REVOUCIJE

Še en uspeh, sovjetske znanosti

"Poljot 1" v vesolju

Neposredno pred proslavo 46-letnice Oktobrske revolucije so sovjetski znanstveniki in tehniki, ki uresničujejo program vesoljskih raziskav, poslali na pot okrog Zemlje novo vesoljsko raketo «Poljot-1», ki je sposobna širokega manevriranja v vesolju med poletom.

«Poljot-1» je prva iz serije podobnih vesoljskih raket, ki so jih konstruirali v Sovjetski zvezi. Uspešna izpolnitev programa pomeni važen korak v nadaljnjem proučevanju vesolja in prodiranju v vesoljski prostor.

Prvič v zgodovini kozmonavtičke je vesoljska raketa opravila vrsto zelo zapletenih manevrskih nalog, tako da je spreminjala ravnino svoje poti in prešla s prvotne na končno pot, predvideno po programu. Usmerjanje «Poljota-1»

med poletom kot tudi njegovo široko manevriranje v vesolju, v bližini Zemlje, so omogočile posebne naprave in motorji, vgrajeni v vesoljsko raketo.

Današnji poskus bo nedvomno omogočil rešiti problem, kako upravljati vesoljske ladje in jih pošiljati v določena področja v vesoljskem prostoru okrog Zemlje med poletom. Široko manevriranje vesoljskih ladij, spreminjanje ravnine njihove poti in menjavanje krožnih poti je prav tako veličanskega pomena za rešitev problema, kako doseči srečanje vesoljskih ladij med poletom. Današnji in podobni poskusi z vesoljskimi raketami tipa «Poljot», ki bodo verjetno še sledili, naj bi prispevali k rešitvi tega izredno zamotanega problema, brez česar ni mogoče poslati kozmonavtov na druga nebesna telesa.

Zanimiva študija OECD

O proizvodnji in potrošnji mesa v svetu

Svetovna organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) je podala v posebnem poročilu program proizvodnje in porabe mesa v svetu do leta 1970. Vse analize, ki ocenjujejo za prihodnjih 7 let proizvodnjo in porabo mesa, so precej stvarne, ker temeljijo v okvirih splošnega gospodarskega razvoja posameznih dežel in proizvodnih področij. V obširnem poročilu, ki so ga po dolgotrajnem študiju izdelali strokovnjaki posameznih dežel in omenjene mednarodne organizacije so stvarno ocenjene možnosti porabe mesa ob porastu števila prebivalstva v svetu in povečanje dohodkov po posameznem prebivalcu.

Po drugi svetovni vojni se je proizvodnja mesa močno povečala v Severni Ameriki, Oceaniji in Zahodni Evropi. Na povečanje je najbolj vplivala vse večja poraba mesa ter gospodarska politika posameznih dežel, ki podpirajo razvoj domače živinoreje.

Dve tretjini svetovne proizvodnje govejega mesa (brez SZ in Kitajske) dajo gospodarsko močne dežele, le eno tretjino svetovne proizvodnje mesa pa dajo s slabim dohodkom po prebivalcu, čeprav prebiva v teh predelih sveta dve tretjini vsega zemeljskega prebivalstva.

Največji uvoznik mesa v svetu je Velika Britanija, katera krije 45% potreb po mesu iz uvoza. Iz uvoza krije tudi Italija 20%, Zahodna Nemčija 10%, ZDA pa 3% svojih potreb.

Na svetovna tržišča prihaja največ mesa iz Argentine, Urugvaja, Avstralije, Nove Zelandije in nekaterih dežel Zahodne Evrope. Pred drugo vojno sta bili največji izvoznici mesa Argentina in Urugvaj, po vojni pa sta njihovo mesto prevzeli Avstralija in Nova Zelandija. Trgovska izmenjava mesa se je po vojni močno razvila med evropskimi državami. Najbolj se je povečal izvoz mesa iz Danske, Holandije, Irske in Jugoslavije, v zadnjem času pa tudi iz Francije.

Po letu 1950 je močno porastla tudi proizvodnja mesa v deželah vzhodne Evrope in SZ. Vzhodne dežele, predvsem Poljska, pa tudi Madžarska, Rumunija in Bolgarija dobavljajo v zadnjih letih zahod-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Kulturna kronika

NAGRADA GIUSEPPE TARTINI. Občinska skupščina v Piranu je sklenila, da ustanovi mednarodno nagrado za najboljšo violinsko kompozicijo. Nagrado naj bi posebna mednarodna žirija priznanih glasbenikov podelila vsako drugo, oziroma četrto leto za najboljšo tovrstno stvaritev. Zmagovavec v tekmovanju si bo razen nagrade pridobil tudi pravico izvesti nagradeno delo na dan podelitve nagrade v Tartinijevem gledališču v Piranu in igrati na izvorno Tartinijevo violino, ki jo hrani tamkašnji muzej.

NOBELOVO NAGRADO za književnost je letos prejel grški pesnik Georgios Seferis. Nagradjenec je avtor številnih pesniških zbirk. Prvo teh zbirk je objavil leta 1931. V svojih delih Georgios Seferis povezuje prvine stare grške kulture in zgodovine z življenjem svoje dežele, posebno s trpljenjem v obeh svetovnih vojnah.

Slovenski knjižni trg ob zaključku letošnje sezone

Pri založbi «Obzorja» v Mariboru je letos izšlo ali pa je tik pred izidom blizu petdeset knjig. Med njimi prevladujejo izvorna dela, in sicer, dve pesniški zbirki, troje leposlovnih knjig, dve memoarski, dve esejistični, dve knjigi z gospodarsko-komercialnega področja, šest publikacij o narodno osvobodilni vojni, troje šolskih priročnikov in dva slovarja; nekatere izmed teh knjig so izšle kot ponatisi.

Nekoliko manj je prevodov, in sicer: trinajst leposlovnih del, trije potopisi, eno poljudnoznanstveno in eno mladinsko delo.

Najnovejše so naslednje knjige: E. M. Remarque «Nebesa ne poznajo izbrancev», A. J. Cronin «Citadela», Jože Pogačnik «Cas v besedi», Paul de Kruif «Moški hormon in zbornik »Didaktični prispevki za plodnejši pouk».

Do konca leta pa bodo izšle naslednje knjige: Franc Onič «Iz vrtov ljubezni» (pesniška zbirka), Anton Ingolič «Matevž Visočnik», Pearl S. Bucko «Mati» (že izšla).

Igor Torkar «Pisana žoga» (dramsko delo), Vladimir Bračić «Turistična geografija», Milan Zevart «Narodni heroj Miha Pinter - Toleto», A. Grad «Anglško-slovenski slovar» in troje mladinskih del: Ugo Scotti Berni «Pinocchijeva nevesta», Alberto Manzi «Najdenec» in Oskar Hudales «Alenka in Zvezdica» (slikanica).

Založba «Lipa» v Kopru je izdala lansko leto dvanajst knjig, za letos pa je napovedala sedemnajst del. Med novimi deli, ki bodo ali so že izšla, so: S. Golon «Angelika» (roman), «Izpoved žene», avtobiografski prvenec Marte Grom, Stanka Vilhar «Sence pod Matajurjem», roman Slovenske Benečije v dobi 1918-1945 (to delo je prejelo letošnje Kajuhovo nagrado), Angelo Colleoni «Krošnja nad reko» (sodobni roman, prevod iz italijanskega izvornika) itd. Založba je imela v načrtu dve izvorni deli, pisatelj Bogomir Magajna je pripravil zbirko «Zaznamovani», ki pa (Nadaljevanje na 4. strani)

Nov "podvig" rasistov

Na slovenski napis osnovne šole v ul. Sv. Frančiška v Trstu so „neznanci“ napisali „smrt Slovincem“

«Neznani» rasisti so napravili še eno podlo dejanje. Na praznik 4. novembra so pomazali en slovenski napis na osnovni šoli v ul. Sv. Frančiška v Trstu, na drugega pa so napisali «Smrt Slovincem». Kje naj iščemo vandale je jasno. In mnenja smo, da bi jih tisti, ki so v prvi vrsti za to poklicani, ako bi le hoteli, z lahkoto izsledili.

O zadevi se je govorilo tudi na torkovih sejah tržaškega občinskega in pokrajinskega sveta. V občinskem svetu je to nečastno dejanje ožigosal svetovavec tov. Tonel. Podžupan Cumbat, ki je nadomeščal odsotnega župana, je dejanje obsodil. V pokrajinskem svetu pa je o zadevi spregovoril tov. Gombač. Toda ostru obsodbi, ki jo je izrekel, se predsednik sveta ni hotel pridružiti. Namesto, da bi jo takoj obsodil, je izjavil, da bo na vprašanje, ki ga je postavil tov. Gombač odgovoril pismeno.

Značilno je, da predsednik pokrajinskega sveta, ki pripada demokristjanski stranki ni hotel obsoditi fašističnih mladenozbocev, ki

so pred par tedni kot podivjanci rovarili proti Slovincem in da tokrat ni bil «pripravljen» takoj podeliti svojega stališča glede vandalskega početja.

Prvi rezultati včlanjevanja v KPI

Teden včlanjevanja v Partijo je na Tržaškem rodil zelo pozitivne sadove. Številne sekcije so 100% dosegle svoj plan. V mnogih sekcijah so bile ta teden tudi krajevne proslave Oktobrske revolucije.

Naj na tem mestu navedemo le nekatere sekcije, ki so že izpolnile svoj plan. Sekcija v Lonjerju je poleg lanskim članov na novo vpisala še 4 tovariše, sekcija v Bazovici tudi 4 sekcija v Markovljah pa 5. Stoodstotno so obnovile svoje članstvo tudi sekcije v Barkovljah, Borštu in v Padričah.

Čestitke

Soproga tovariša Rudija Grgiča iz Sempolaja je povila sinčka. Srečnima roditeljema iskreno čestitamo, sinčku pa želimo srečno življenjsko pot!

«DELO»

Prosečani bodo zgradili spomenik padlim partizanom in žrtvam nacističnih koncentracijskih taborišč

Kakor smo že pred časom poročali, so bivši proseški borci predlagali, naj bi na Proseku postavili dostojen spomenik padlim partizanom in umrlim v koncentracijskih taboriščih.

Pred nedavnim so ustanovili skupni vaški odbor za postavitve omenjenega spomenika. Ta odbor sedaj že zbira prispevke v ta namen.

Tudi «Delo» pozdravlja hvalevredno pobudo in vabi bralce, predvsem tiste s Proseka in Kontovela, naj po svojih močeh prispevajo za spomenik. Prispevke zbira v sedežih KP in prosvetnega društva na Proseku.

Spomenik bodo zgradili ob glavnem križišču na Proseku, tam kjer je nekoč stala Lukšova gostilna. (Na gornji sliki: proseško križišče. Ob njem bodo zgradili spomenik padlim partizanom in umrlim v koncentracijskih taboriščih.)

Problemi Podlonjerja

V našem listu smo že večkrat pisali o raznih problemih in upravičenih zahtevah, ki jih postavljajo prebivavci Podlonjerja. Gre za

probleme, ki bi jih morala rešiti tržaška občinska uprava. Te zahteve so v občinski upravi tolmačili komunistični občinski svetovavci.

Pretekli teden sta prišla v Podlonjer občinski odbornik za javna dela in glavni ravnatelj oddelka za javna dela. Spremljal ju je svetovavec tov. Tonel.

Naj navedemo nekaj problemov, ki jih postavljajo prebivavci Podlonjerja:

1. zgraditev osnovne šole in otroškega vrtca;
2. ureditev otroškega igrišča pri ljudskih hišah;
3. zgraditev čakalnice ob avtobusni prog L;
4. razširitev ceste, ki vodi v Lonjer.

Občinski odbornik Colautti je zagotovil, da bo občinska uprava vzela zahteve Podlonjercev v poštev. Pripomnil pa je, da obstajajo težave finančnega značaja. Obljubljeno pa je bilo, da bodo vsaj začasno poskrbeli za razširitev ceste na najbolj nevarnem ovinku ob mostu.

Prispevek za "Delo"

Marija Frank daruje 500 lir za «Delo».

Najlepša hvala!

46 let

naših vrstah 2 milijona članov KPI in ZKML.

Tudi nam je Oktobrska revolucija jasno pokazala pot, po kateri naj hodimo ter nam dala novega zaleta. V delavskem gibanju v naši deželi, v naših delavcih je močno učvrstila internacionalizem, ki je odločilni činitelj enotnosti med Slovenci in Italijani, ki se je v teh 46 letih vedno bolj krepil ter je danes nezrušljiv.

Zato proslavljamo to slavno obletnico tudi s tem, da čvrstimo našo Partijo in vrste komunistične mladine, s tem, da obnovljamo včlanjevanje in vpisujemo v naše organizacije nove sile, s tem, da vabimo tisoče naših simpatizerjev in prijateljev, naj vstopijo v naše vrste in korakajo z nami po poti emancipacije človeštva, pod zastavami naše slavne Partije.

Nenapadalni pakt

lotnega procesa splošne in popolne razorožitve».

Nato je Popović izjavil, da je treba vnovič preučiti prejšnje predloge in načrte o splošni in popolni razorožitvi, da bi v luči novega položaja in novih možnosti zmanjšali in čimprej odpravili sedanje razlike v stališčih. Posebno mesto pripada pri tem tako imenovanim kolateralnim in delnim ukrepom v razorožitvi. Sporazumevanje o teh korakih ne more biti alternativa razorožitvi, vendar pa bi ustvarilo ugodne pogoje in bi neposredno prispevalo k otvoritvi razorožitvenega procesa.

«V luči dejstev, da popušča napetost, in v želji, da bi storili nov bistveni korak k utrditvi miru, je

OOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO

Dopis iz Križa

Komemoracija padlih partizanov

Tov. Romeo Sosič, eden izmed ustanoviteljev KPI je pred kratkim umrl

Kakor vsako leto, so Križani tudi na letošnji Dan mrtvih, počastili spomin padlih za svobodo. Na grobove in pred spomenik padlih so položili šopke cvetja in vence, med katerimi je bil tudi venec sekcije KP. Med komemoracijo je vaški zbor zapel nekaj žalostink.

Letošnja komemoracija pa je imela še en pomen. Bila je obenem tudi komemoracija nedavno umrlega tovariša Romea Sosiča.

Pokojni tovariš Romeo Sosič je že od mladih let deloval v vrstah delavskega gibanja in je bil med ustanovitelji Komunistične partije. Zaradi svoje aktivnosti je mnogo pretrpel za časa fašizma. V dobi črnega terorja je bil mnogokrat v ječi. Fašisti so ga «kot nevarnega človeka» navadno pripravili ob priliki prvomajskega praznika. Bil je tudi v internaciji, najprej v Italiji, kasneje pa v Nemčiji. Po osvoboditvi se je vrnil domov in šele tedaj je zvedel za kruto resnico. V partizanski vojski je zgubil hčerko Aleksandro in sina Karla. Toda kot prekajen borec je tovariš Romeo še nadalje deloval, hotoč, takorekoč, nadomestiti praznino, ki je nastala v naših vrstah zaradi

treba skleniti pakt o nenapadanju med državami članicami Varšavskega sporazuma in državami članicami NATO. O tem ukrepu je bilo govora, kot je razvidno iz komuniqueja, izdanega ob sklenitvi moskovskega sporazuma, in slediti bi moral pogajanja med neposredno zainteresiranimi državami.

Zamrzjenje in zmanjšanje vojaških proročunov je prav tako ukrep, ki bi veliko pripomogel k nadaljnjemu popušanju napetosti in preprečevanju oborožitvene tekme. Hkrati s takšnim korakom bi morali seveda nameniti določen odstotek za mednarodni sklad za ekonomski razvoj držav v razvoju.»

Kolonializem

še pet kolonialnih področij: Surinam, ki spada pod holandsko oblast, Gvajana in Hunduras, ki spadata pod angleško oblast, Gvajana in Falklandski otoki, ki spadajo pod francosko oblast. Osvobodilno gibanje je trenutno razgibano zlasti v Gvajani in Hondurasu, ki spadata pod angleško oblast.

Američani, ki se ponosno uvrščajo med «tiste, ki niso kolonialisti», pa z vso svojo spretnostjo gojijo neokolonialne metode. To se kaže zlasti v deželi ob Panamskem prekopu, pa tudi na raznih otokih med Severno in Južno Ameriko.

Ob zaključku pa še pregled kolonialističnih držav in prebivavcev v njihovih kolonijah: pod portugalsko oblastjo je zdaj 44 odstotkov vsega kolonialnega prebivavstva, pod angleško 32 odstotkov, pod ZDA okoli 9 odstotkov, pod francosko in avstralsko okrog 5 odstotkov, pod južnoafriško in holandsko po dva odstotka in en odstotek pod špansko kolonialno oblastjo.

Potrošnja mesa

nim deželam svinjsko meso. O časa do časa pa te dežele tudi kupujejo za kritje svojih potreb go-

OOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO

veje in ovčje meso na svetovnem tržišču.

Poraba živil v svetu se občutljivo spreminja s povečanjem ali zmanjšanjem zaslužkov prebivavstva in cenami živil. Te spremembe pa se najmanj vplivajo v povprečju na porabo mesa. Zadnjih deset let stalno raste povprečna poraba mesa na prebivavca, kljub mahnemu letnemu porastu cen mesa. V vseh ocenah nadaljnje porabe se močno poudarja povečanje, kljub težnjam po rahli podražitvi mesa in mesnih izdelkov. Ocene kažejo, da se bo do leta 1970 povečala poraba mesa v svetu za 10 do 12 milijonov ton, kar znaša skupno povečanje za 33-36%. To povečanje je računano s pogojem, da bi ostale nespremenjene sedanje cene mesa. Pričakovati je povečani porabi porabe perutninskega mesa in govedine, ker porabniki po tem mesu najbolj povprašujejo.

V svetu zavzema govedina 50% v porabi mesa, 20% meso perutninske, 30% pa svinjsko in ovčje meso. Povečana poraba govedine in perutnine bo, kot predvidevajo strokovnjaki, največja v deželah z višjim standardom, medtem ko poraba svinjskega mesa v svetu na splošno stagnira. V deželah Oceanije in Mediterana pa bo povečana poraba krita predvsem z ovčjim mesom in jagnjetino.

Proizvodnja mesa je v vseh deželah sveta v zadnjih letih na splošno povečana. Zivinoreja se zadovoljivo razvija v deželah z visokim dohodkom prebivavstva, ker so tam kaj dane vse možnosti za povečano vlaganja v proizvodnjo. Zboljševanje tehnologije prehrane živali, zdravstvenih mer, znatnih vlaganj v pridelovanje krme in proizvodnjo objektov iz leta v leto številčno in kakovostno povečavajo proizvodnjo vseh vrst mesa.

Knjižni trg

je ostala nedokončana, Mimi Melenshek pa je napovedala roman o protireformacijske dobe z naslovom «Inkvizitor».

Državna založba Slovenije je že v prvi polovici leta izpolnila dolžnosti del svojega programa, za to je sen pa so bila napovedana naslednja dela: «Problemi socialistične graditve», to je peta knjiga E. Karđelja, ki vsebuje razprave in govore iz let 1956-59, filozofska monografija Adama Schaffa «Marksizem in eksistencializem» in «Kratka zgodovina verstev», ki je del italijanskega zgodovinarja Ambrogia Doninija.

Med poljudnoznanstvenimi deli prideta na knjižni trg dve bogato ilustrirani publikaciji: Ivana Krečiča «Ptice Slovenije» in Jožeta Strgarja «Cvetice lončnice». Napovedane so tudi knjige: Karla Frišcha «Sredi življenja» (knjiga o splošnih vprašanjih biologije), G. Arciniegasa «Karibska rapsodija» knjiga W. Buddenbroka «Zivljenjski živali».

V zbirki «Pedagoška knjižnica» ki jo izdaja Državna založba Slovenije izidejo (ali so deloma že izšli) sledeča dela: A. S. Makarenka «Knjiga za starše», Bezdanova-Pokojnikova «Prispevek k metodi tehotnične vzgoje», dr. Leona Zlebnička «Psihologija otroka in mladoletnika» (drugi del), A. Gradova «Italijanščina in Nemški jezicovski priročnik dr. P. Karlina.

Med sodobnimi izvornimi deli prideta na svetlo drugi del obsodbe epepeje Miška Kranjca «Za svetlimi obzorji» (dve knjigi), novi pesniški zbirki Minatija in Menarta «Se mafor mladosti», novele I. Potrčarja «Ostran zarje» in Ele Peroci «Zavestna zgodba».

(Nadaljevanje prihodnjič)

Revija „Iniziativa Isontina“

Revija «Iniziativa Isontina», ki izhaja v Gorici, je pred kratkim med drugim objavila intervju predsednika ljubljanskega občinskega sveta.

Ker so vprašanja, ki so bila postavljena in odgovori, ki jih je dal inž. Marjan Tepina zelo aktualna, bomo o tem intervjuju obširneje poročali v prihodnji številki.